اسد خان ۲۰۱۰/۳/۲

دمجهولي(ې) او(و)غلطه کارونه

که څه هم دغه څیړنه د شهادت په ورځپانه کې د موحد په فرعي نامه لیکل شوی ده خو د څیړني لیکوال د پښتو د پخوانیو ګرامري لیکنو او څیړنو، څیړونکي را ته ښکاري . چي کیداې شي نوم یې وروسته وپیژندل شي (اداره)

موحد

په داسي حال کي چي (و) یو حرف دئ نه کلمه، کلمه لږ تر لږه له دوو حروفو جوړیږي، (و) یا (ؤ) د یوې کلمي په توګه کارول غلطي ده، ځیني خلك د مفرد غائب لپاره د (وو) پرځای (و) یا (ؤ) راوړي، استدلال ئي دا دئ چي وو د جمعي صیغه ده!! خو دا په بشپړه توګه غلط استدلال دئ، راشئ وګورو چي دا کلمه د ضمیر له مخي څو حالته غوره کوي؟ زه وم، موږ وو، ته وې، تاسو وئ، دی وو، دوی ول، دا وه، دوی وې. لکه چي ګورئ د جمع غائب لپاره د (ول) صیغه راځي، خو خلك د لام د ثقلت له امله هغه حذفوي او پرځای ئي (وو) ورته راوړي. همداسي لکه د شول پرځای چي (شوو) وایي، اوس ددې پرځای چي دغائب مفرد لپاره د (وو) اصلي حالت چي د ټولو پښتنو قومونو لهجه تمثیلوي او له قواعدو سره سم دئ وکاروي یو واو ئي حذفوي، کله (و) ترې جوړکړي اوکله (ؤ) چي دواړه غلط دي.

همداراز په پښتو کي استمراري ماضي د مصدر په پای کي د (و) یا (ه) په زیاتولو سره جوړیږي، له کول کولو، له ویل ویلو، له وهل وهلو، او د مؤنث لپاره کوله، ویله، وهله راځي؛ چي د مذکر لپاره (و) او د مؤنث لپاره (ه) راځي، (ل) د ثقلت له امله اکثراً حذف کیږي او واو ئي په الف بدلیږي، لکه کولو- کاوو، ویلو- وایو، وهلو - واهو، ... خو دا کار نه له مؤنثو صیغو سره کیږي او نه له ټولو مذکرو صیغو سره، ځیني اشتباه کوي او د مذکر لپاره (ه) کاروي او لیکي کاوه، وایه، واهه، حال دا چي د (ه) توری په استمراري ماضي کي د مؤنث لپاره راځي، ده جهاد کولو، ده مبارزه کوله، ده کتاب ویلو، ده مقاله لیکله، که وغواړو چي د کولو او ویلو کلمات مختصر کړو نو کاوو او وایو ترې جوړیږي نه کاوه او وایه، ځکه د مذکر لپاره د واو پر ځای هي راوړل د قاعدي خلاف کار دئ او په دې سره التباس رامنځته کیږي او د امر له صیغي سره شباهت پیدا کوي، کتاب وایه؛ په حقیقت کي مخاطب ته د کتاب ویلو امر دئ، یعني ته کتاب وایه، دا غلط لیکنه ده چي ولیکو ده کتاب وایه، صحیح لیکنه ئي دا ده: ده کتاب وایو، همداراز په نورو مواردو کي هم دا کار غلط دئ.

د پښتو په اوسني لیکدود کي یوه ستونزه د (ی) ستونزه ده چي باید حل شي، باید دې ته ځواب ومومو چي د پښتو (یې) یوه ده که پنځه؟ چي د اوږده یا مجهوله (ې)، لنډه یا څرګنده (ي)، زوروالا یا نرمه (ی)، او زورکی والا او لکی والا (ۍ، ئ) یا لکی والا او همزه والا (يې) په نامه یادیږي. که یوه وي ولي ئي په پنځه ډوله لیکو؟ که پنځه وي؛ هره یوه ئي څېرې او څنګه راځي؟ د کومي قاعدې مطابق که نه هسي د تعامل او دود له مخي؟ او داسي چي د هري (ی) اړوند کلمات باید حفظ کړو، چي دا یقیناً ګران کار دئ، په ځانګړې توګه هغو خلکو ته چي نوی پښتو زده کوي.
که په پښتو کي د (ی) د کاروني په اړه لږ دقت وکړو راته جوته کیږي چي د (ی) غږ او ډول د هغه توري په حرکت پوري تړلی دئ چي تر (ی) مخکي راځي، که دا حرف زور ولري، د (ی) تلفظ یو ډول وي، که زېر ولري بل ډول، که ساکن وي یو ډول او که زېرکی ولري بل ډول، د همدې لپاره موږ دې ته اړ شوي یو چي د دغو بېلا بېلو تلفظونو لپاره د (ی) بېل بېل ډولونه جوړ کړو.

مجهوله يې:

په مشرقي لیکدود کي مجهوله یې ډېره او بې ځایه کارول کیږي، د مثال په توګه چې، کې، مې، دې، داسې، هسې،...
داسي لیکي: چې، کې، مې، دې، داسې، هسې... حال دا چي په کار ده (دي، کي، چي، مي، داسي، هسي... صحیح وګڼو او (دې، کې، چې، مې، نې، بې، زې، تې، داسې، هسې) د دغو ترکیبونو مخفف ومنو (دې ئې، که ئې، چې ئې، مې ئې، نه ئې، به ئې، زه ئې، ته ئې، داسې ئې، هسې ئې) ، مثالونه ئې:
کتاب دې ورکړ؟ یعنی د ده خپل کتاب دې ورکړ؟ او کتاب دې ورکړ؟ یعنی کوم کتاب دې ورکړ؟ کتاب دې ئې ورکړ

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید maqalat@afghan-german.de
نوت: مسئولیت املایی و انشایی نوشته ها به دوش خود نویسنده میباشد، خواهشمندیم مطلب خود را بعد از غور کامل بما ارسال بدارید.

غلط او د ټولو پښتنو قبیلو د مروج تلفظ خلاف دئ.
الله تعالی دې شهادت قبول کړي، یعنی الله تعالی دې د ده شهادت قبول کړي. دا سمه نه ده چې ولیکو: الله تعالی دې ئې (یا دې ئې) شهادت قبول کړي، د پښتنو هیڅ قبیله داسې نه وایي، نه پوهېږو دا د چا کوږ بدعت دئ؟
کتاب مې ورکړ، یعنی د ده خپل کتاب مې ورکړ، او کتاب مې ورکړ، یعنی یو کتاب مې ورکړ.
کې خواب ورکړی نه وی، یعنی که ئې ځواب ورکړی نه وی.
دا کتاب چې لیکلو، یعنی دا کتاب چې ئې لیکلو.
نې خبر کړ له خطره، یعنی نه ئې له خطره خبر کړ.
چې دښمن بې خپل هېواد کې نه پرېښود: یعنی دښمن به ئې په خپل هېواد کې نه پرېښود.
زې لامنم، یعنی زه ئې لامنم.
تې لازغمې، یعنی ته ئې لازغمې؟
داسې ځواب کړه چې بیا رانه شي، یعني داسې ئې ځواب کړه ....
هسې خبر کړ، یعني هسې ئې خبر کړ.
په پښتونخوا کې د مجهولې (ې) لپاره یوه نوې یې راایستل شوې چې له اردو ئې اخیستې ده، داسې ئې لیکي: (ے)، اردو ژبه هم د پښتو مجهولې یې ته ورته غږ لري چې همدا (ے) ورته راوړي. لکه کیلئے.

ښځینه جمع

ځیني ادعا کوي چې د ښځینه نومونو جمع باید په اوږده یې سره ولیکو، خو دا خبره صحیح او معیاري نده او د پښتنو د ټولو قبیلو له عام تلفظ سره مغایرت لري، صحیح او معیاري خبره دا ده چې هغه ښځینه نومونه چې په پای کې ئې هې وي په جمع کې همدا هې په یې بدلېږي، خو دا یې کله اوږده او کله لنډه تلفظ کېږي، که تر هې مخکې توری زورکی ولري، په جمع کې دا زورکی په زېر بدلېږي او د هې په ځای څرګنده (ي) راځي، لکه ښځه ښځي، کونډه کونډي، ژبه ژبي، او که تر هې مخکې توری زور ولري زور ئې په زورکي بدلېږي او د هې په ځای اوږده (ې) راځي؛ لکه ځپه ځپې، رنده رندې، خوره خورې، شپه شپې.

د ښځینه جمع لپاره دا قاعده قبوله کړو چې: ښځه، کونډه، لنډه، تنده، مرسته، ببله، بله، پېښه (حادثه)، او دې ته ورته ښځینه مفرد په ښځي، کونډي، لنډي، تندي، مرستي، ببلي، پېښي او ټول هغه ښځینه نومونه چې تر یې مخکې توری ئې زېر ولري په (ي) سره ئې جمعه کړو او منه، لنده، اوږده، پېښه (تقلید)، ځپه او دې ته ورته صیغې په منې، لندې، اوږدې، پېښې، ځپې او ټولې هغه صیغې چې تر یې مخکې توری ئې زېرکی ولري په (ې) سره جمع کړو.
اغلباً دا (ي) ډېره او بې ځایه استعمالېږي، په هغو ځایونو کې هم کارول کېږي چې د پښتنو د هیڅ قبیلې په تلفظ کې نه احساس کېږي او په ډېرو مواردو کې نه یوازې له تلفظ سره اړخ نه لګوي بلکې د التباس باعث ګرځي، د مثال په توګه: د جمع لپاره هم او د ندا لپاره هم ښځې لیکل، چې له یوې خوا له عام تلفظ سره مغایرت لري او له بلې خوا مخاطب په اشتباه کې اچوي، باید (ښځي د ښځه جمع او ښځې د اې ښځې په معنی) ولیکو، په دواړو صورتونو کې ئې د ښځې په توګه لیکل د التباس باعث ګرځي. یا (ورځې) د ورځ جمع او له مخاطب نه د تلو په اړه پوښتنه (ته ورځې؟) سم ئې ورځي (د ورځ جمع) او ورځې د پوښتنې لپاره.

Email : samarqand4u@hotmail.com

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید
maqalat@afghan-german.de